

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd over het volgende stuk: **Verzamelbrief opvang Oekraïne (Kamerstuk 19 637, nr. 3093)**

De voorzitter van de commissie,
Kat

De adjunct-griffier van de commissie,
Meijer

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie
Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de verzamelbrief opvang Oekraïne. Zij hebben hierover enkele vragen.

Inleiding

De leden van de VVD-fractie lezen dat er 6.320 ontheemden uit Oekraïne met een andere nationaliteit zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) en 1260 die zich weer hebben uitgeschreven. Kan het aantal ingeschrevenen verder toegelicht worden? Om welke nationaliteiten gaat dit en zijn dit vluchtelingen die op andere wijze hier in Nederland zouden mogen blijven of dienen zij terug naar land van herkomst terug te keren?

Terugblik opvang ontheemden uit Oekraïne

De leden van de VVD-fractie erkennen het belang van de opvang van Oekraïense ontheemden naar aanleiding van de Russische agressie. Zij zien de noodzaak van de Nederlandse inspanningen en het gerealiseerde beleid sinds de start van de Oekraïense vluchtelingenstroom. De Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) is een belangrijk vehikel dat deze omvangrijke opvang heeft mogelijk gemaakt. Deze is onlangs automatisch verlengd met een jaar tot 4 maart 2024. Welke afwegingen hanteert de Staatssecretaris voor de Nederlandse steun aan deze verlenging?

Mededeling Europese Commissie

De leden van de VVD-fractie lezen dat Nederland de reikwijdte van de RTB heeft aangepast en derdelanders met een tijdelijke verblijfsvergunning tot en met 4 september een tijdelijke bescherming heeft geboden. Kan het kabinet garanderen dat deze termijn niet wordt verlengd?

De leden van de VVD-fractie lezen dat ontheemden uit Oekraïne en met name de meest kwetsbare groepen (zoals alleenstaande vrouwen en (minderjarige) kinderen) gedurende hun reis door EU-landen en ook bij aankomst in een EU-land ten prooi kunnen vallen aan mensensmokkel. Er is te lezen dat hier kabinetsinzet op is. Kan de Staatssecretaris nader toelichten wat de inzet hiervoor is en of er cijfers bekend zijn vanaf 24 februari 2022 om hoeveel gevallen dit in Nederland gaat?

De leden van de VVD-fractie lezen dat het beleid om de zelfredzaamheid van Oekraïense ontheemden te bevorderen van de Europese Commissie in lijn is met dat van het kabinet. Het kabinet heeft hiervoor nationale wetgeving gelijkgetrokken op het gebied van bijstand en verstrekkingen aan asielzoekers en statushouders. Kan de Staatssecretaris deze gelijkstelling nader toelichten?

De leden van de VVD-fractie delen de waardering van de Europese Commissie voor de vele particuliere initiatieven die zijn opgezet in Nederland om Oekraïners op te vangen. In bredere zin draagt dit bij aan een verlichting van de druk op de asielketen. Is de inschatting van de Staatssecretaris dat dit ook op de lange termijn een werkbare oplossing is? Welke mogelijkheden ziet de Staatssecretaris om dergelijke initiatieven te blijven ondersteunen?

Een blik vooruit

De leden van de VVD-fractie vernemen in de brief dat de instroom gestaag voort zal duren zolang de Russische agressie tegen Oekraïne aan blijft houden. Het kabinet is voornemens om de steun aan Oekraïne te blijven voortzetten. Deze leden zijn verheugd met dit nieuws en scharen zich achter deze boodschap. Zij onderstrepen dat Oekraïense ontheemden welkom zijn in Nederland. Zij vragen het kabinet echter wel om hier nauwkeurig mee om te gaan en kritisch de uitbreiding van rechten en vrijheden te toetsen. Het is de mening van deze leden dat er voldoende draagvlak moet blijven voor de Oekraïners om uiteindelijk terug te keren. Deelt het kabinet deze mening? Hoe verhoudt het Nederlandse beleid zich ten opzichte van andere Europese lidstaten? Welke mogelijkheden verkent het kabinet momenteel nationaal en internationaal om na maart 2025 de coördinatie op Europees niveau te laten plaatsvinden?

Deze leden lezen dat het kabinet waarde hecht aan de terugkeer van ontheemden ten behoeve van de wederopbouw van Oekraïne. Kan de Staatssecretaris toelichten hoe de voorgenomen Nederlandse participatie in het *Multi-agency Donor Coordination Platform* hieraan gaat bijdragen?

Prognose voor de instroom van ontheemden uit Oekraïne in Nederland in 2023

De leden van de VVD-fractie lezen dat de bezettingsgraad in de noodopvang 97,3 procent is. Mocht de prognose van het aantal ontheemden uit Oekraïne voor het eind van het jaar hoger uitvallen, wat zijn dan de implicaties voor de capaciteit van de noodopvang? Ziet de Staatssecretaris voldoende mogelijkheid om op te schalen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met grote belangstelling kennisgenomen van de verzamelbrief opvang Oekraïne en willen de Staatssecretaris hierover nog enkele vragen voorleggen.

Status

De leden van de D66-fractie zien dat veel Oekraïners worstelen met de tijdelijkheid van hun status, omdat deze vragen oproept over de noodzaak tot integratie en investering in een toekomst in Nederland of in Oekraïne. Mensen kunnen bovendien geen arbeidscontracten of huurcontracten voor de lange termijn aangaan. Deze leden vragen daarom in hoeverre er, vooruitlopend op het besluit over de verlenging van de RTB, actief wordt nagedacht in Nederland en in Europees verband. Zij vragen wat de tijdslijn is ten aanzien van de (eventuele) verlenging van de RTB in 2024. Op welk moment worden hier de eerste stappen voor gezet? Is de Staatssecretaris het met deze leden eens dat deze verlenging helderheid zal moeten bieden voor meer dan (opnieuw) een jaar verblijf?

Daarnaast lezen de leden van de D66-fractie dat het besluitmoratorium opnieuw is verlengd tot 28 augustus 2023. Klopt het dat er daarom mensen met Oekraïense nationaliteit zijn die niet onder de RTB vallen – bijvoorbeeld omdat ze tijdelijk buiten Oekraïne verbleven – en hierdoor ook geen besluit op hun asielaanvraag kunnen krijgen? Zo ja, is het dan mogelijk hier een uitzondering voor te maken zodat zij duidelijkheid kunnen krijgen? Het lijkt er immers helaas niet op dat de situatie in Oekraïne snel zal veranderen.

De leden van de D66-fractie hebben ook vragen ten aanzien van de situatie van asielzoekers uit Oekraïne. Allereerst vragen zij welk effect te verwachten is op de asielopvang en -procedures van de vele derdelanders uit Oekraïne die vanaf september een asielaanvraag moeten doen? Welke extra druk geeft dit op de asielopvang en wat doet dit met de wachttijden bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)?

Meedoen aan de samenleving, taal en gezondheid

De leden van de D66-fractie horen graag hoe de gelden voor taalonderwijs voor Oekraïners worden ingezet en of er mogelijkheden zijn om te borgen dat mensen die deze lessen hebben gevolgd bij een eventuele formele inburgering in de toekomst, deze lessen mee kunnen laten tellen. Daarnaast zouden deze leden graag zien dat er, naast de inzet op taal, gewerkt gaat worden aan beleid om de gaststatus van Oekraïners zoveel mogelijk te beperken door hen actief mee te laten doen met de Nederlandse samenleving.

De leden van de D66-fractie vragen of de noden op het gebied van huisvesting, veiligheid, werk, voedsel, gezondheidszorg, familie en de toekomst van Oekraïners in Nederland nu voldoende in beeld zijn, welke onderzoeken hiernaar wellicht reeds lopen en of het zinvol is om deze zaken nader te onderzoeken, om ook de komende tijd te kunnen zorgen voor goede opvang.

De leden van de D66-fractie vragen of er voldoende voorlichting wordt geboden aan opgevangen Oekraïners over de Nederlandse systemen aangaande educatie, veiligheid en gezondheidszorg, waar mogelijk in de eigen taal.

De leden van de D66-fractie zijn heel blij met het programma voor Oekraïense psychologen dat nu van start is gegaan en vragen of het mogelijk is om goede koppelingen te maken tussen dit programma en de opvanglocaties, zodat mentale gezondheidsklachten ook daar tijdig worden gesignaleerd bij mensen die zelf misschien minder snel aan de bel trekken of die onvoldoende kennis hebben van het Nederlands gezondheidssysteem.

Veiligheid in en buiten de opvang

De leden van de D66-fractie willen graag zien dat er zo spoedig mogelijk gewerkt gaat worden aan een educatieplan voor locatiemanagers waarin zij leren om te gaan met mensen met trauma's zodat Oekraïners die gevolgen ervaren van traumatische gebeurtenissen goed geholpen kunnen worden.

De leden van de D66-fractie hebben eerder vragen gesteld over de omgang op (sommige) gemeentelijke opvanglocaties met ontheemden, de omgang met huisregels, overplaatsingen en klachten.¹ In de beantwoording op deze vragen is aangegeven dat er werd gewerkt aan handelingsperspectief en klachtenregelingen. Deze leden vragen hoe het hiermee staat en of de Staatssecretaris, net als deze leden, de toegevoegde waarde ziet van Oekraïens-sprekende vertrouwenspersonen op of gelieerd aan de opvang of een meldpunt waar Oekraïners terecht kunnen die ongewenst gedrag of gevoelens van onveiligheid ervaren.

Huisvesting

De leden van de D66-fractie vragen wat de huidige status is van de opvang en huisvesting van Oekraïners. Zij weten dat op verschillende locaties is gewerkt aan het zorgen voor meer privacy en het meer geschikt maken van bewoning op de langere termijn van de opvang. Deze leden vragen of er een beeld is van op hoeveel locaties dit het geval is en op welke wijze gemeenten ondersteund kunnen worden hierin – bijvoorbeeld ook in het onderling uitwisselen van goede voorbeelden.

Werkgelegenheid

De leden van de D66-fractie hebben veelvuldig gevraagd de mogelijkheid om als zelfstandige zonder personeel (zzp'er) te werken open te stellen voor Oekraïners. Zij waren dan ook blij te horen dat deze mogelijkheid er komt en vragen vanaf wanneer deze mogelijkheid ingaat en welke voorwaarden hiervoor eventueel gaan gelden.

De leden van de D66-fractie krijgen de laatste tijd ook vragen over oudere Oekraïners in Nederland met vragen over (de opbouw van) hun pensioen. Zij zouden graag weten waar mensen terecht kunnen met dit soort vragen. In het verlengde hiervan vragen deze leden ook of de aanwezigheid van relatief veel oudere ontheemden opvanglocaties en gemeenten nog voor specifieke uitdagingen stelt.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de Verzamelbrief opvang Oekraïne. Nederland draagt een flink steentje bij aan de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Deze leden zijn alle betrokken partijen en individuen die deze opvang zo snel mogelijk hebben gemaakt zeer erkentelijk.

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat de RTB op 4 maart 2024 eindigt en door middel van Europese besluitvorming op politiek niveau nogmaals kan worden verlengd met een jaar, tot 4 maart 2025. De strijd duurt voort en niets wijst erop dat de oorlog snel beëindigd wordt. De Minister-President heeft in het plenaire debat over de staat van de Europese Unie gedeeld dat hij inschat dat deze verlenging er zal komen. Is de Staatssecretaris bereid, zo vragen deze leden, om eventueel zelf een initiatief te nemen tot spoedige verlenging van de verblijfstermijn? Deze leden vragen het kabinet om de Kamer tijdig over de voortgang van de Europese besprekingen te blijven informeren.

Ook horen de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie graag meer over de Europese gecoördineerde aanpak van eventuele opvang van na 4 maart 2025. Het kabinet schrijft dat het mogelijkheden verkent om door

¹ Aanhangsel van de Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 1007.

middel van nauwere Europese samenwerking grote verschillen in aanpak tussen lidstaten – en als gevolg daarvan mogelijk secundaire stromen van ontheemden – te voorkomen. Kan de Staatssecretaris toelichten waar het kabinet zoal aan denkt? Staat het kabinet er ook voor open dat in 2025 het vrij verkeer van personen met Oekraïne mogelijk wordt gemaakt? Heeft het kabinet al scenario's geschetst voor de periode na 4 maart 2025?

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat ontheemden met een niet-Oekraïense nationaliteit met een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne tot 4 september 2023 bescherming genieten onder de RTB, waarna de richtlijn voor hen vervalt. Deze leden ontvingen twee uur voor de deadline van deze schriftelijke inbreng een brief van de Staatssecretaris over de opvang van derdelanders. Gezien de relevantie van de brief voor deze schriftelijke inbreng, hadden de leden de brief graag wat eerder ontvangen. Deze leden verzoeken de Staatssecretaris met klem om in de toekomst zulke belangrijke informatie eerder te delen.

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen in de brief Opvang derdelanders een klein aantal kengetallen over de herkomst van de derdelanders. Kan de Staatssecretaris preciezer aangeven uit welke vijf landen de meeste derdelanders komen, met daarbij de specifieke aantallen? Kan de Staatssecretaris aangeven op basis waarvan de derdelanders een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne hebben gekregen? Hoeveel kinderen zitten er tussen de derdelanders?

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat derdelanders van wie asiel- en eventuele (hoger) beroepsprocedures zijn doorlopen en waarbij het asielverzoek is afgewezen, buiten behandeling is gesteld of is ingetrokken, na 4 september vertrekplichtig zijn. Vanaf dat moment hebben zij niet langer recht op opvang, schrijft het kabinet. Kan de Staatssecretaris verduidelijken of studenten hun opleiding kunnen afronden?

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat voor personen in de Particuliere Opvang voor ontheemden uit Oekraïne (POO) wordt gewerkt aan de mogelijkheid om onder een logeerregeling van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) de particuliere opvang voort te zetten, indien het gasthuishouden en betrokkene(n) hiermee instemmen. Kan de Staatssecretaris verder toelichten hoe deze logeerregeling eruit zal zien? Hoe zal deze logeerregeling betrekking hebben op de asielprocedure, maar ook op de toegang tot de voorzieningen waar asielzoekers recht op hebben, zoals medische zorg, onderwijs en leefgeld?

Het kabinet schrijft dat voortzetting van opvang onder een logeerregeling van het COA gevolgen kan hebben voor gasthuishoudens die toeslagen ontvangen, bijvoorbeeld omdat het inkomen van de derdelander wordt meegeteld bij het bepalen van de hoogte van toeslagen van het gasthuishouden. Kan de Staatssecretaris opheldering geven waarom gasthuishoudens die opvang bieden aan ontheemden daarvoor wellicht op hun toeslagen gekort worden, zo vragen de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie.

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat de Staatssecretaris schrijft dat het Ministerie van Justitie en Veiligheid bezig is met vraagstukken omtrent werk van derdelanders gedurende deze overgangsperiode. Kan de Staatssecretaris aangeven of derdelanders die op dit moment in Nederland werk hebben, hun werk kunnen behouden na 4 september, ook al zitten zij nog in de asielprocedure? Zo nee, waarom niet?

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie lezen dat derdelanders bij aanmelding van 1 juni tot 1 juli 2023 een remigratiebijdrage van 5.000 euro per persoon en bij aanmelding van 1 juli tot 1 augustus 2023 een remigratiebijdrage van 2.000 euro per persoon kunnen krijgen. Deze leden vragen aan de Staatssecretaris waarom het kabinet een verschil maakt in de hoogte van de bijdragen tussen de twee perioden.

Tenslotte hebben de leden van de PvdA- en GroenLinks-fractie deze week kennisgenomen van het rapport van de Speciaal Adviseur voor Oekraïne, Lodewijk Asscher, over de opvang en integratie van Oekraïense vluchtelingen in de EU. Deze leden vragen aan de Staatssecretaris of hij de conclusies, uitdagingen en aanbevelingen van de Speciaal Adviseur deelt en welke lessen de Staatssecretaris uit het rapport trekt, in het bijzonder voor de opvang van zowel derdelanders met een tijdelijke verblijfsvergunning uit Oekraïne als reguliere asielzoekers in Nederland zonder connectie met Oekraïne.

Vragen en opmerkingen van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kennisgenomen van de brief en bijgevoegde documenten omtrent de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Dit lid heeft hier nog een aantal vragen over.

Het lid van de BBB-fractie constateert dat de Staatssecretaris het mogelijk heeft gemaakt dat kinderen vanuit Oekraïne in Nederland naar school kunnen. Door de personeelstekorten die wij in Nederland kennen in het onderwijs is het nu mogelijk gemaakt dat Oekraïense bevoegde leerkrachten in Nederland les mogen geven aan Oekraïense kinderen. Dit is een mooie oplossing, maar draagt niet bij aan de integratie van deze kinderen in de Nederlandse samenleving. Kan de Staatssecretaris hierop reflecteren en kan hij vertellen hoe hij hierin staat?

Het lid van de BBB-fractie constateert dat Wouter Kolff, voorzitter van het Veiligheidsberaad, met 25 burgemeesters bekend heeft gemaakt dat zij per 1 juli gaan stoppen met de crisisnoodopvang. De voorzitter zegt: «We gaan niet meer tot in lengte der jaren crisisnoodopvang organiseren, het gaat nu naar de provinciale regietafels». Dit lid begrijpt deze overweging, omdat veiligheidsregio's er zijn voor veiligheidskwesties en tijdelijke noodsituaties. De asielcrisis is allang niet meer tijdelijk. Ook hier blijkt dus weer dat de hele asielketen is uitgeput en Nederland het simpelweg niet meer aankan. Dringt dit bij de Staatssecretaris ook door? Hoe gaat de staatsecretaris de enorme aantallen onderbrengen als straks meerdere veiligheidsregio's gaan stoppen met (crisis)noodopvang?

In de brief van de Staatssecretaris staat dat deze noodopvang nu voor 97,3procent vol zit. Wat het lid van de BBB-fractie betreft is het compleet onacceptabel en onbegrijpelijk dat deze mensen hier zo lang in zitten. Kan de Staatssecretaris heel concreet aangeven wat het perspectief is voor deze mensen? Blijven zij hier nog een jaartje zitten of hebben we geen idee? Wat is het concreet uitgewerkte plan om deze mensen uit de noodopvang te halen? Als deze mensen eenmaal uit de (crisis-)noodopvang zijn, waar gaan zij dan naartoe en heeft dit neveneffecten voor de Nederlandse burger?

Het lid van de BBB-fractie leest dat de staatsecretaris in zijn brief ook meldt dat er de komende maanden nog tienduizenden (alleen nog maar Oekraïners) deze kant op komen. De situatie is als volgt: de (crisis-)noodopvang is voor 97,3 procent vol, veiligheidsregio's willen niet meer meewerken en vele gemeenten zijn helemaal klaar met de uitzicht-

loosheid. Kan de Staatssecretaris hier een reflectie op geven? Kan hij ook aangeven hoe hij deze situatie het hoofd gaat bieden?

Door de enorme instroom in algemene zin wordt de politiecapaciteit opgeschaald om goed te identificeren wie zich in Nederland meldt, zo maakte de staatsecretaris bekend. In de asielketen politie opschalen, betekent elders afschalen. Waar wordt er precies politiecapaciteit afgeschaald en wat zijn hier de effecten van, vraagt dit lid van de BBB-fractie.

Het lid van de BBB-fractie heeft het idee dat in deze crises, net als in elk andere, zeer ad-hoc geregeerd wordt op situaties die zich voordoen. Oftewel: we kijken per week wat nodig is. Dit lid denkt dat een langetermijnstrategie noodzakelijk is. Wanneer Nederland een langetermijnstrategie zou hebben, dan weet iedereen waar die aan toe is en waarnaartoe gewerkt moet worden. Is de Staatssecretaris dit met dit lid eens en is hij bereid dit te doen?

Tot slot vraagt dit lid van de BBB-fractie of er overleg is in Europees verband of overleg tussen Nederland en Oekraïne, over het huisvesten van Oekraïense vluchtelingen in veilige gebieden van Oekraïne, voor mensen die terug willen keren.

II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris